

Handläggare
Malin Eriksson
Telefon: 08-508 25 402**Till**
Socialnämnden

Införandet av ett system för prova-på-studier för personer med försörjningsstöd

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner för sin del förslaget i detta tjänsteutlåtande.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen för vidare beredning i kommunfullmäktige.

Gillis Hammar
FörvaltningschefVeronica Wolgast Karlberg
T f avdelningschef

Sammanfattning

Socialnämnden fick i uppdrag, i budget för 2015, att tillsammans med arbetsmarknadsnämnden skapa ett system för prova-på-studier för personer med försörjningsstöd.

Ekonomiskt bistånd är det yttersta skyddsnätet för den som inte själv kan tillgodose sina behov och där ingår att i första hand utnyttja alla möjligheter som finns, till exempel att söka studiemedel. Förvaltningen bedömer att i en kommun utöka möjligheterna att med ekonomiskt bistånd studera på studiemedelsberättigade kurser utan att söka studiemedel strider mot intentionen med ekonomiskt bistånd som yttersta skyddsnät. Att införa ett system med prova-på-studier på komvux utan krav på att söka studiemedel (lån+bidrag) från CSN kan strida mot kommunlagen och kan vid en eventuell laglighetsprövning komma att upphävas.

Nedan presenteras tre alternativ för prova-på-studier; dels att bistånd kan beviljas inom ramen för 4 kap 1 § socialtjänstlagen (SoL), dels att bistånd i vissa fall kan beviljas inom ramen för 4 kap 2 § socialtjänstlagen (SoL).

Alternativ ett innebär att kortare tidsbegränsade kurser, som idag beskrivs i riktlinjerna, utökas i enlighet med följande tjänsteutlåtande. Kurserna utvecklas av jobbtorget och vuxenutbildningen och är inte studiemedelsberättigade. Ansökan om ekonomiskt bistånd prövas enligt 4 kap 1 §.

Alternativ två innebär att personer med försörjningsstöd har möjlighet att vid behov beviljas kompletterande ekonomiskt bistånd för studier på grundskolenivå eller i vissa fall på gymnasienivå på komvux. Bistånd beviljas under förutsättning att personen söker studiemedel (lån+bidragsdelen) från centrala studiemedelsnämnden (CSN). Ansökan om ekonomiskt bistånd prövas enligt 4 kap 1 §.

Alternativ tre innebär att personer med försörjningsstöd har möjlighet att påbörja studier på grundskolenivå eller i vissa fall på gymnasienivå på komvux. Bistånd kan beviljas i maximalt 6 månader och under förutsättning att personen söker bidragsdelen från centrala studiemedelsnämnden (CSN). Ansökan om ekonomiskt bistånd prövas enligt 4 kap 1 § SoL och avslås med anledning av att behovet kan tillgodoses genom studiemedel från CSN. Ansökan prövas sedan enligt 4 kap 2 § SoL där biståndet kan ges i enlighet med de av kommunfullmäktige beslutade principerna.

Förvaltningen föreslår därför att i första hand att utöka möjligheterna till studier för ej studiemedelsberättigade kurser i enlighet med alternativ 1, i andra hand att möjligheterna till att bevilja kompletterande ekonomiskt bistånd till personer som studerar med studiemedel utökas i enlighet med alternativ två och i sista hand att bistånd kan beviljas under vissa förutsättningar för komvuxstudier utan lån från CSN i enlighet alternativ tre.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats vid strategiska enheten inom Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor tillsammans med Arbetsmarknadsförvaltningen. Synpunkter har inhämtats från juridiska avdelningen. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 19 augusti 2015.

Bakgrund

Socialnämnden och arbetsmarknadsnämnden har fått i uppdrag, i kommunfullmäktiges budget för 2015, att skapa ett system för prova-på-studier för personer med försörjningsstöd.

Idag erbjuds möjligheter till att studera enligt riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd, beslutade av kommunfullmäktige 2014-05-05, enligt följande:

- Tidsbegränsade kurser
Kurser som erbjuds inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa där den sökande samtidigt söker arbete.
- Studerande som har familj
Kompletterande ekonomiskt bistånd kan beviljas till familjer med två vuxna *som båda saknar arbete*, där den ena personen studerar med fullt studiemedel och den andra uppfyller förutsättningarna för rätt till bistånd.
- Studerande under studieuppehåll
Ekonomiskt bistånd kan beviljas vid studieuppehåll på sommaren under förutsättning att personen har sökt feriearbete i god tid då inkomstbortfallet är en förutsebar situation.
- Yrkesvux
Yrkesvux är en särskild arbetsmarknadspolitisk satsning på yrkesinriktade kurser på gymnasial nivå inom den kommunala vuxenutbildningen. Arbetslösa kan beviljas kompletterande ekonomiskt bistånd under förutsättning att personen uppbär fullt studiemedel.
- Vid en akut situation
Ekonomiskt bistånd kan beviljas till personer som studerar i de fall det uppstår en akut situation under terminen.

Grundläggande förutsättningar för att bevilja bistånd till studerande enligt gällande rätt

Ekonomiskt bistånd är det yttersta skyddsnätet för den som inte själv kan tillgodose sina behov. I *förarbetena* till socialtjänstlagen, prop. 2000/01:80 s. 93 ff., förtydligas begreppet ”inte själv kunna tillgodose sina behov” enligt följande:

”I uttrycket ”inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt” ligger bl.a. att den enskilde måste utnyttja alla de möjligheter som normalt står honom eller henne till buds och att söka alla andra former av bidrag som finns, såsom bostadsbidrag, studiebidrag och arbetslöshetsersättning. Den som har ekonomiska tillgångar måste först använda sig av dem innan försörjningsstöd kan komma i fråga. Den som kan arbeta är skyldig

att söka arbete. I skyldigheten att söka arbete inbegrips också en skyldighet att delta i verksamheter som anordnas för arbetslösa, kompetenshöjande verksamhet etc. Det är dock viktigt att betona att det alltid måste göras en individuell bedömning vid prövning av rätt till bistånd.”

I Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd, SOSFS 2013:1, framgår att vuxna studerande i regel bör ha sin försörjning genom studiestödsformerna.

Av socialtjänstlagen följer som huvudregel att rätten till försörjningsstöd endast finns, om behoven inte kan tillgodoses på annat sätt. När det finns rätt till studiemedel har den enskilde normalt inte rätt att i stället få försörjningsstöd. Det är också viktigt att beakta att alla ska behandlas lika utifrån kommunallagens bestämmelser om likställighetsprincipen. Det krävs alltid en objektiv grund och sakliga övervägande för att utge en förmån även om detta sker med stöd av 4 kap 2 § SoL.

Hänvisning till studielån medför att en del som står långt från arbetsmarknaden och för vilka det på grund av särskilda individuella skäl finns stor osäkerhet om möjligheter att fullfölja studier eller inte alls påbörjar studier.

Förvaltningens förslag till system för prova-på-studier

Alternativ 1

Vilka ska omfattas?

Att riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd utökas vad gäller tidsbegränsade kurser i enlighet med följande förslag.

Prova-på-studier ska erbjudas en person som utifrån en individuell behovsprövning bedöms ha särskilda skäl till att studera. Med särskilda skäl avses när alla andra möjligheter till att komma in på arbetsmarknaden är uttömda och där studier bedöms kunna öka möjligheten att få anställning.

Studierna omfattar antingen skräddarsydda yrkesutbildningar som är en del av en arbetsmarknadsinsats eller en förberedande kurs för de som vill prova på vad det innebär att studera. Studierna är inte studiemedelsberättigade. Det kan omfatta deltids- eller heltidsstudier.

Planering

Planeringen om en person ska påbörja studier ska alltid genomföras tillsammans med jobbtorg och stadsdelsnämnden. Personen behöver även delta i särskilt planerade aktiviteter på jobbtorget. I bedömningen behöver personens egen planering för sina studier och försörjning när tidsgränsen löpt ut ingå. Personen behöver informeras om under vilka förutsättningar som bistånd beviljas och vad som gäller när tidsgränsen har passerats.

Tidsgräns

Maximalt sex månader per person. Om studierna avbryts kan dessa återupptas, efter en individuell bedömning, upp till maximalt sex månader.

Om en person avbryter studierna

Rätten till bistånd prövas månadsvis och om en person avbryter studierna utan att först samråda med jobbtorg och socialsekreterare på ekonomiskt bistånd kan detta leda till ett avslag.

Om en person avbryter sina studier och är i fortsatt behov av ekonomiskt bistånd behöver en ny planering upprättas för personen.

När tidsgränsen upphör

Om personen efter att tidsgränsen har passerat vill fortsätta studera har den inte längre rätt till bistånd för prova-på-studier utan är då hänvisad till att söka kurser som berättigar till studiemedel. För att ha rätt till bistånd behöver studierna avbrytas och en ny planering upprättas.

Om personen ingår i ett hushåll där de inte blir självförsörjande genom studiemedel gäller samma regler som för övriga studerande som ingår i ett hushåll.

Rätten till bistånd

Biståndet prövas och utbetalas månadsvis under förutsättning att det är visat att den enskilde fortfarande bedriver studier och att tidsgränsen inte har passerats.

Biståndet beviljas i de fall följande förutsättningar är uppfyllda:

- Att alla andra möjligheter till arbete är uttömda och att studier bedöms vara en möjlighet för personen att komma in på arbetsmarknaden.
- Att personen i övrigt uppfyller förutsättningarna för att beviljas bistånd.

Beslut om bistånd

Bistånd beviljas enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Alternativ 2

Vilka ska omfattas?

Grundskolenivå:

Prova-på-studier kan erbjudas en person som saknar grundskoleutbildning och som utifrån en individuell behovsprövning bedöms ha särskilda skäl till att studera. Kompletterande ekonomiskt bistånd beviljas under förutsättning att personen har studiemedel (lån + bidrag). Med särskilda skäl avses när alla andra möjligheter till att komma in på arbetsmarknaden är uttömda, det finns en stor osäkerhet om möjligheterna att fullfölja studierna och där studier ändå bedöms kunna öka möjligheten att få anställning. Studierna ska avse komvuxstudier på grundskolenivå och kan omfatta deltid- eller heltidsstudier.

Gymnasienivå:

Prova-på-studier kan erbjudas en person som saknar gymnasieutbildning eller motsvarande och som utifrån en individuell behovsprövning bedöms ha särskilda skäl till att studera utan krav. Kompletterande ekonomiskt bistånd beviljas under förutsättning att personen har studiemedel (lån + bidrag). Med särskilda skäl avses när alla andra möjligheter till att komma in på arbetsmarknaden är uttömda, det finns en stor osäkerhet om möjligheterna att fullfölja studierna och där studier ändå bedöms kunna öka möjligheten att få anställning. Studierna ska avse komvuxstudier på gymnasienivå och kan omfatta deltid- eller heltidsstudier.

- Personer som är under 25 år ska ha uppburit försörjningsstöd och varit aktivt arbetssökande under minst 6 månader.
- Personer över 25 år ska ha uppburit försörjningsstöd och varit aktivt arbetssökande under minst 12 månader.

Planering

Planeringen om en person ska påbörja dessa studier ska alltid genomförs tillsammans med jobbtorg och stadsdelsnämnden. Personen ska även delta i särskilt planerade aktiviteter på jobbtorget. I bedömningen behöver personens egen planering för sina studier och försörjning när tidsgränsen löpt ut ingå. Personen behöver informeras om under vilka förutsättningar som bistånd beviljas.

Om en person avbryter studierna

Rätten till bistånd prövas månadsvis och om en person avbryter studierna utan att först samråda med jobbtorg och socialsekreterare på ekonomiskt bistånd kan detta leda till ett avslag.

Om en person avbryter sina studier och är i fortsatt behov av ekonomiskt bistånd behöver en ny planering upprättas för personen.

Rätten till bistånd

Biståndet prövas och utbetalas månadsvis under förutsättning att det är visat att den enskilde fortfarande bedriver studier.

Biståndet beviljas i de fall följande förutsättningar är uppfyllda:

- Grundskolenivå: Att personen saknar grundskolekompetens och att studierna är på grundskolenivå på Komvux.
- Gymnasienivå: Att personen saknar gymnasiekompetens och;
 - Personer som är under 25 år ska ha uppburit försörjningsstöd och varit aktivt arbetssökande under minst 6 månader.
 - Personer över 25 år ska ha uppburit försörjningsstöd och varit aktivt arbetssökande under minst 12 månader.
- Att alla andra möjligheter är uttömda till att komma in på arbetsmarknaden och att studier bedöms vara en möjlighet för personen att komma in på arbetsmarknaden.
- Att personen söker studiemedel (lån+ bidragsdelen) från centrala studiemedelsnämnden (CSN). Ekonomiskt bistånd beviljas till personer först när de har gjort sitt yttersta för att själv klara sin försörjning.
- Att personen i övrigt uppfyller förutsättningarna för att beviljas bistånd.

Beslut om bistånd

Bistånd beviljas enligt 4 kap. 1§ socialtjänstlagen.

Alternativ 3

Vilka ska omfattas?

Grundskolenivå:

Prova-på-studier kan erbjudas en person som saknar grundskoleutbildning och som utifrån en individuell behovsprövning bedöms ha särskilda skäl till att studera utan krav på att söka studielån under maximalt sex månader. Med särskilda skäl avses när alla andra möjligheter till att komma in på arbetsmarknaden är uttömda, det finns en stor osäkerhet om möjligheterna att fullfölja studierna och där studier ändå bedöms kunna öka möjligheten att få anställning. Studierna ska avse komvuxstudier på grundskolenivå och kan omfatta deltid- eller heltidsstudier.

Gymnasienivå:

Prova-på-studier kan erbjudas en person som saknar gymnasieutbildning eller motsvarande och som utifrån en individuell behovsprövning bedöms ha särskilda skäl till att studera utan krav på att söka studielån under maximalt sex månader. Med särskilda skäl avses när alla andra möjligheter till att komma in på arbetsmarknaden är uttömda, det finns en stor osäkerhet om möjligheterna att fullfölja studierna och där studier ändå bedöms kunna öka möjligheten att få anställning. Studierna ska avse komvuxstudier på gymnasienivå och kan omfatta deltids- eller heltidsstudier.

- Personer som är under 25 år ska ha uppburit försörjningsstöd och varit aktivt arbetssökande under minst 6 månader.
- Personer över 25 år ska ha uppburit försörjningsstöd och varit aktivt arbetssökande under minst 12 månader.

Planering

Planeringen om en person ska påbörja dessa studier ska alltid genomförs tillsammans med jobbtorg och stadsdelsnämnden. Personen ska även delta i särskilt planerade aktiviteter på jobbtorget. I bedömningen behöver personens egen planering för sina studier och försörjning när tidsgränsen löpt ut ingå. Personen behöver informeras om under vilka förutsättningar som bistånd beviljas och vad som gäller när tidsgränsen har passerats.

Tidsgräns

Maximalt sex månader per person. Om studierna avbryts kan dessa återupptas, efter en individuell bedömning, upp till maximalt sex månader.

Om en person avbryter studierna

Rätten till bistånd prövas månadsvis och om en person avbryter studierna utan att först samråda med jobbtorg och socialsekreterare på ekonomiskt bistånd kan detta leda till ett avslag.

Om en person avbryter sina studier och är i fortsatt behov av ekonomiskt bistånd behöver en ny planering upprättas för personen.

När tidsgränsen upphör

Om personen efter att tidsgränsen har passerat vill fortsätta studera men inte söka studiemedel har den inte längre rätt till bistånd för prova-på-studier utan är då hänvisad till att söka studiemedel. För att ha rätt till bistånd behöver studierna avbrytas och en ny planering upprättas.

Om personen ingår i ett hushåll där de inte blir självförsörjande genom studiemedel gäller samma regler som för övriga studerande som ingår i ett hushåll.

Rätten till bistånd

Biståndet prövas och utbetalas månadsvis under förutsättning att det är visat att den enskilde fortfarande bedriver studier och att tidsgränsen inte har passerats.

Biståndet beviljas i de fall följande förutsättningar är uppfyllda:

- Grundskolenivå: Att personen saknar grundskolekompetens och att studierna är på grundskolenivå på Komvux.
- Gymnasienivå: Att personen saknar gymnasiekompetens och;
 - Personer som är under 25 år ska ha uppburit försörjningsstöd och varit aktivt arbetssökande under minst 6 månader.
 - Personer över 25 år ska ha uppburit försörjningsstöd och varit aktivt arbetssökande under minst 12 månader.
- Att alla andra möjligheter är uttömda till att komma in på arbetsmarknaden och att studier bedöms vara en möjlighet för personen att komma in på arbetsmarknaden.
- Att personen söker bidragsdelen från centrala studiemedelsnämnden (CSN). Ekonomiskt bistånd beviljas till personer först när de har gjort sitt yttersta för att själv klara sin försörjning.
- Att det i nuläget bedöms som oskäligt att personen tar studiemedel eftersom det finns flera osäkerhetsfaktorer som kan medföra en risk för att studierna inte fullföljs. Om personen efter sex månader, fortfarande studerar enligt planeringen, står personen närmare arbetsmarknaden och bedöms därmed ha andra möjligheter att ta studiemedel och kunna återbetala dessa.
- Att personen i övrigt uppfyller förutsättningarna för att beviljas bistånd.

Beslut om bistånd

Rätten till bistånd prövas först enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen och avslås med hänvisning till att behovet kan tillgodoses genom studiemedel från centrala studiemedelsnämnden.

Ansökan prövas sedan enligt 4 kap 2 § socialtjänstlagen och kan beviljas bistånd under förutsättning att kriterierna för prova-på-studier enligt detta tjänsteutlåtande är uppfyllda.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Ekonomiskt bistånd är det yttersta skyddsnätet för den som inte själv kan tillgodose sina behov och där ingår att i första hand utnyttja alla möjligheter som finns, till exempel att söka studiemedel. Att i en kommun utöka möjligheterna att med

ekonomiskt bistånd studera på studiemedelsberättigade kurser utan att söka studiemedel strider mot intention om ekonomiskt bistånd som yttersta skyddsnät. Förvaltningen bedömer att införa ett system med prova-på-studier på komvux utan krav på att söka studiemedel (lån+bidrag) från CSN kan strida mot kommunlagen och kan vid en eventuell laglighetsprövning komma att upphävas.

Förvaltningen föreslår därför att i första hand att utöka möjligheterna till studier för ej studiemedelsberättigade kurser i enlighet med alternativ 1, i andra hand att möjligheterna till att beviljas kompletterande ekonomiskt bistånd för personer som studerar med studiemedel utökas i enlighet med alternativ två och i sista hand att bistånd kan beviljas under vissa förutsättningar för komvuxstudier utan lån från CSN i enlighet alternativ tre.